

Svjetski dan zdravlja, 7. travnja 2005.

Antoinette Kaić-Rak

Svjetska zdravstvena organizacija

ZDRAVLJE MAJKI I DJECE

Dobrobit društva neposredno je povezana sa zdravljem i preživljavanjem majki i djece. Kad majke prežive i napreduju, prežive i napreduju i njihova djeca. Kad i majke i njihova djeca prežive i napreduju, napreduje i društvo u kojem žive.

Svake godine više od pola milijuna majki umire pri porođaju. Istodobno 10.6 milijuna djece ispod pet godina starosti umire od stanja/bolesti koje se daju prevenirati i liječiti. Gotovo sve te smrti događaju se u zemljama s niskim ili srednjim prihodima – i to uglavnom među najsiromašnijim od siromašnih u ovim zemljama. Mnoge od ovih smrti mogle bi se prevenirati primjenom postojećih znanja i dostupnih instrumenata.

Svjetski dan zdravlja 2005. jedinstvena je prilika podizanja svijesti o ovoj nepotrebnoj tragediji. Generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije u povodu Svjetskog dana zdravlja 2005 poručuje: *"Pozdravljam vas i pozivam da nam se pridružite 7. travnja 2005. u proslavi zdravih majki i djece – stvarnog bogatstva društva."*

Glavno događanje na globalnoj razini u povodu ovogodišnjeg Svjetskog dana zdravlja održat će se na skupu visoke razine u New Delhiju, u Indiji. Partnerstvo za sigurno materinstvo i zdravlje novorođenčadi, Partnerstvo za zdravu novorođenčad i Partnerstvo za preživljavanje djece tom prilikom planira staviti poseban naglasak na zdravlje majki, novorođenčadi i djece.

Jedinstvena poruka za Svjetski dan zdravlja 2005. je poruka nade za sve majke i djecu. Budućnost će biti zdravija i produktivnija za sva društva, samo ukoliko sada radimo na tome da se uzima u obzir svaka majka i svako dijete.

Glavne poruke:

- Golemi broj majki i djece pati i umire svake godine.
- Zdrave majke i djeca su stvarno bogatstvo zajednice/društva.
- Milijuni života mogli bi biti spašeni primjenom znanja koje danas imamo. Izazov je to znanje pretvoriti u akciju.
- Da bi stvarno nastao pomak na bolje, moramo združiti sve snage i djelovati. Zajedničkim snagama to je ostvarivo. Svaki od nas ima svoju ulogu.

Poruka 1: Golemi broj majki i djece pati i umire svake godine

- Svake minute umre jedna žena od komplikacija vezanih uz trudnoću i porođaj. To znači da 1.400 žena umre svaki dan – više od pola milijuna žena umre svake godine (WHO, 2004). Još više milijuna pati od nesposobnosti.
- Svake minute umre 20 djece u dobi ispod 5 godina starosti. To znači da gotovo 30.000 djece umre svakog dana, odnosno, 10.6 milijuna djece umre svake godine (Black, Morris & Bryce, 2003). U najvećoj opasnosti su novorođene bebe do mjesec dana starosti. Od svih dječjih smrti blizu 4 milijuna je među novorođenima svake godine (Lawn et al., 2004).
- Globalno, na svako dvoje ljudi koji poginu u prometnoj nesreći, 1 majka i 20 djece umre od preventabilnih i izlječivih bolesti (WHO, 2004).
- Oko 99% smrti majki i djece ispod 5 godina starosti, smrti se javljaju u zemljama s niskim ili srednjim prihodima, posebno u sub-saharskoj Africi i Južnoj Aziji.

Uzroci maternalne smrtnosti u svijetu

Izvor: "Maternal health around the world" poster, World Health Organization and World Bank, 1997.7

* *Drugi direktni uzroci uključuju: vanmaterična trudnoća, embolija, uzroci povezani s anestezijom.*

** *Indirektni uzroci uključuju: anemiju, malariju, srčanu bolest.*

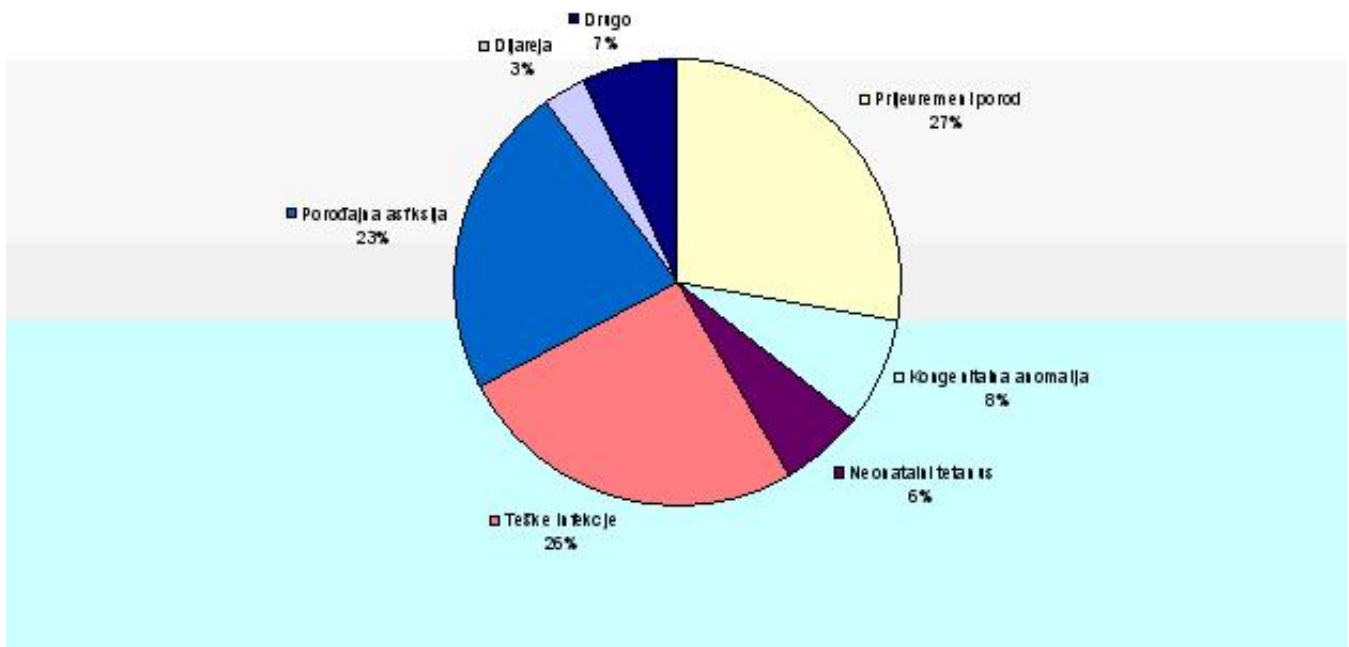
- 70% svih smrti majki uzrokovano je samo s 5 čimbenika: haemorrhage (24%), infekcija (15%), nesiguran abortus (13%), visoki krvni pritisak (12%) i obstructed porođaj (8%). Međutim, siromaštvo, isključenost iz društva, nizak stupanj naobrazbe te nasilje prema ženama temeljni su uzroci maternalne smrtnosti i nesposobnosti. Veća je vjerojatnost da će umrijeti žene koje zatrudne kao vrlo mlade, žene koje više puta rađaju, koje pate od zaraznih bolesti kao što je malarija, TBC, a sve više i HIV/AIDS, te koje su pothranjene i anemične.

- HIV/AIDS predstavlja sve veću prijetnju kako majkama tako njihovoj djeci. Žene trenutno čine gotovo polovinu odraslih koji žive s HIV/AIDS-om (UNAIDS, 2004). To ne samo da ugrožava zdravlje žena, već također povećava rizik od prijenosa HIV-a s majki na djecu.

- Niz preventabilnih i izlječivih bolesti odgovorne su za više od 70% svih dječjih smrti. To su neonatalni uzroci (37%), pneumonija (19%), post-neonatalna dijareja (17%), malarija (8%), ospice (4%) i HIV/AIDS (3%). Iako se to rijetko navodi kao izravni uzrok smrti, neuhranjenost doprinosi više od polovini svih dječjih smrti povećanjem dječjeg rizika od smrti. Slaba dostupnost hrane nije jedini uzrok neuhranjenosti; slabe prehrabne navike i zaraze, kao i spoj to dvoje, glavni su uzroci smrti.

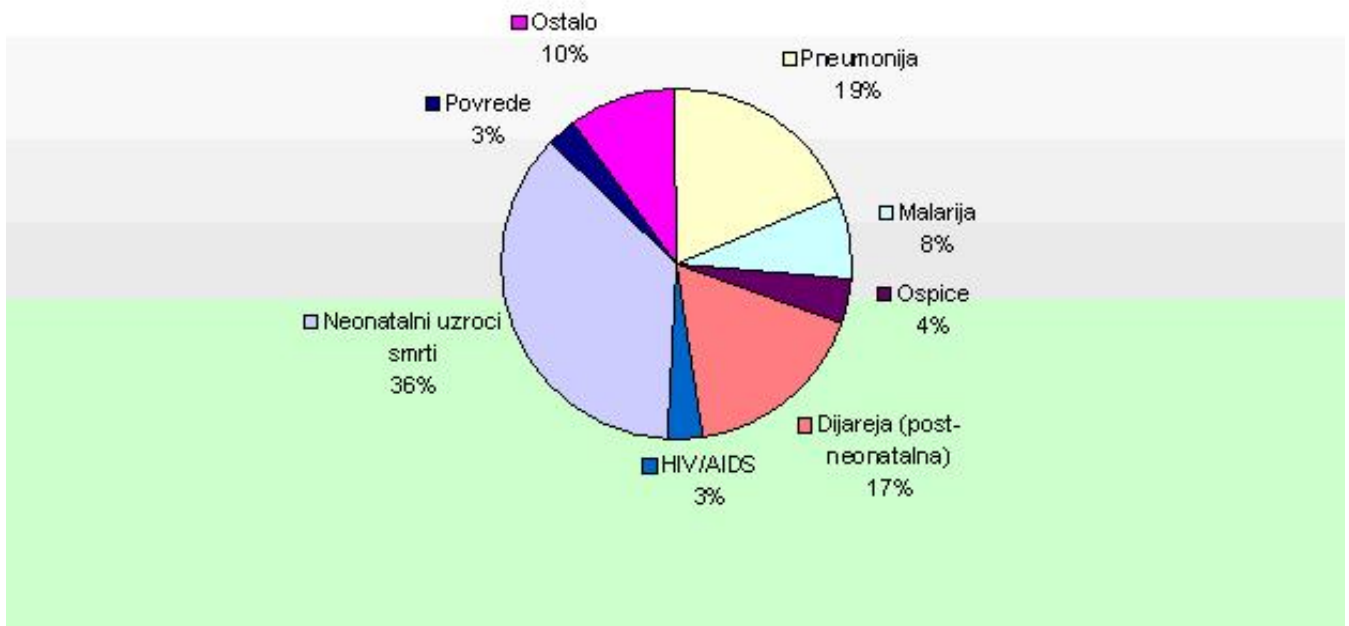
- Najveća prijetnja opstanku novorođenčadi (0-28 dana) kombinacija je perinatalnih stanja (npr. mala težina pri rođenju, porođajna trauma i asfiksija) i ozbiljnih zaraza (npr. neonatalna sepsa, pneumonija, meningitis i tetanus).

Uzroci neonatalne smrtnosti (2000-2003)

Izvor: "The World Health Report 2005", World Health Organization.

Uzroci smrtnosti djece do 5 godina starosti

Izvor: "The World Health Report 2005", World Health Organization.

Poruka 2: Zdrave majke i djeca su stvarno bogatstvo društva/zajednice

Preživljavanje i dobrostanje majki i djece važno je samo po sebi, ali je i od središnjeg značaja za rješavanje puno većih gospodarskih, društvenih i razvojnih problema. Kada majke i djeca umiru ili su bolesni, njihove obitelji, zajednice i narod također trpi. Povećanje stope preživljavanja i poboljšanje dobrostanja majki i djece neće samo poboljšati zdravlje zajednice, nego će također

smanjiti nejednakosti i siromaštvo.

- Loše zdravlje je jedan od glavnih uzroka zašto domaćinstva/obitelji postanu i ostanu siromašne (Narayan et al, 2000). Bolesne majke i djeca podrazumijevaju povećane obiteljske troškove.
- Kada je majka bolesna ili umre, njen doprinos kući, random mjestu, gospodarstvu i društvu općenito je izgubljen, a opstanak i obrazovanje njene djece je time ugroženo. Prema procjeni svake godine milijun male djece umre kao posljedica smrti njihovih majki (WHO, 2003). U domaćinstvima gdje je majka umrla tijekom prethodnih 12 mjeseci, djeca značajno manje vremena provode u školi, u usporedbi s obiteljima gdje je majka ostala živa.
- Dobro zdravlje djece imperativ je za gospodarski i društveni razvoj (World Bank 1993). Procijenjeno je da na svaki dolar uložen u dječje zdravlje sedam dolara vraća kroz smanjenu potrošnju na socijalnu pomoć i povećanu produktivnost mladih ljudi i odraslih (World Bank, 1996). Kad je dijete bolesno ili umre, trpi i obitelj i društvo. Česte bolesti i pothranjenost negativno utječu na sposobnost učenja i razvoja, veličinu tijela i snagu male djece. Ovo, pak, umanjuje postignuća tijekom obrazovanja, kao i produktivnost te radni kapacitet u kasnijem životu (*Commission on Macroeconomics and Health, 2001*).

Poruka 3: Milijuni života mogli bi biti spašeni primjenom znanja koje danas imamo. Izazov/problem je znanje pretvoriti u djelovanje.

- Da bi se dramatično smanjila maternalna smrtnost, svim je ženama potrebno omogućiti pristup visokokvalitetnim porodijskim službama/uslugama, s barem tri ključna elementa: stručna skrb kod poroda, hitna obstetrijska služba u slučaju komplikacija, te funkcionalni sistem slanja na specijalističke preglede, što osigurava pristup hitnoj medicinskoj pomoći, ako se ukaže potreba. Drugo ključno rješenje je pomoći ženama da izbjegnu neželjene trudnoće i porode.